

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, drugo nadstropje.

..... Glasilo sloven skih rudarjev. ....

Revirna konferenca.

(Dalje.)

Kar se tiče pisarniškega dela je rešilo tajništvo 537 dopisov in dopisnic, odposlalo je nadalje 113 tiskovin (članske knjižnice, pristopnih izjav, četrletna računska poročila Unije, zavojčkov itd.). Drugih pošiljatev kakor obračuni na Unijo, denarnih pošiljatev in drugega je bilo 44. Vlog na okrajna glavarstva, večinoma naznanil shodov 21, vlog na rudniške urade 15, dve vloge pa na ravnateljstvo južne železnice. Prošenj v kazenskih zadevah je napravilo tajništvo 3, prošenj za izplačanje rezervnega deleža 1. Tožbi na razsodišče bratovskih skladnic sta bili napravljeni 2, vloga na državno pravdnništvo 1, prošenj v zadevi državljanstva 1 vloga na sodišče v zadevi dedščine 1, pooblastila 3, prošenj za podporo na drugo skupino rudarske zadruge 9, prošnji na okrajna glavarstva 2, vloge na namesništvo v Gradcu 2, prošnji na obratno bolniško blagajno cementne tovarne trboveljske premogokopne družbe za izredno podporo 1, prošenj za izredno podporo na bolniško blagajno bratovske skladnice 20, prošenj v vojaških stvareh 3, prošenj na občine v podpornih in domovinskih zadevah 8, davčnih zadev se je rešilo 15, drugih prošenj 3, končno se je odposlalo 7 brzojavk. Skupno je tajništvo odpravilo 825 pošiljatev in prošenj. Došlo pa je v poročilni dobi na tajništvo 506 pošiljatev.

Tekom leta 1912 se je vršil velikanski mezdni boj rudarjev na Angleškem, kjer je šlo v glavnem za dosego minimalne plače, ta boj se ni omejil samo na prvotno deželo, temveč se je razširil tudi na rudarske kraje v Nemčiji, od tam pa v prvi vrsti na severne kraje v Avstriji, kjer pa se ni ustavil. Tudi v zgornještarskih in v naših revirjih se je porabila prilika, in se je v prvi vrsti trboveljski premogokopni družbi predložilo primerne zahteve. Efekt tega našega mezdne gibanja, ki se je izvršilo popolnoma v miru in redu, je bil ta, da je trboveljska premogokopna družba dovolila delavstvu v Zagorju in Hrastniku splošno petodstotno povišanje plače. Vrhu tega je obljubila, da bo po čakalnicah pustila nabit med ravnateljstvi in delavskimi zaupniki sporazumno izdelane mezdne tabele. Večjih uspehov ni bilo mogoče doseči, ker organizacija rudarjev ni bila taka, kakršna je za izvedbo resnega mezdne gibanja in eventualno boja neobhodno potrebna.

Brez močne strokovne organizacije spuščati se v kak boj bi pomenilo direkten polom vsega, kar imamo, za kar pa noben zaupnik, ki se zaveda svoje dolžnosti, ne more prevzeti nobene odgovornosti.

Toda naš rudar se je navajen vdajati trenutnemu navdušenju; prepričanje in spoznanje v njem še ni tako daleč uspelo, da bi smatral za dosego boljših delovnih pogojev in višje plače ter za izboljšanje socialnih razmer sploh trajno krepko strokovno organizacijo. Ta okolnost je povod, da se uspehi, ki se jih je v trenutnem navdušenju doseglo, polagoma zopet izgube, kar je tudi v veliki meri slučaj z zadnjim petodstotnim povišanjem plače.

V Lešah se je zgodil neki prav čuden slučaj, ki jasno dokazuje, kako znajo podjetniki vsak trenoten položaj, ki je za delavce le količaj neugoden za se in na škodo delavcem izrabljati. Tam na primer so morali člani krajevnega delavskega odbora ravnatelju podpisati neko izjavo, s katero so se zavezali, da ne bodo prvi majnik nikoli več praznovali, ako so hoteli preprečiti odpust od dela nekaterih sodrugov. Tako nesramnost ne bi si bil tamošnji ravnatelj nikoli dovolil, če ne bi bil slutil, da je moč organizacije tamošnjih rudarjev znatno popustila.

Ne smemo pa pozabiti, da je uprava premogovnika v Lešah ta svoj nesramen korak prav skrbno pripravljala. Najprej se je na iniciativo ravnateljstva začelo delavce v premogovniku tako šikanirati, da je cela vrsta dobrih sodrugov, ki niso hoteli prenašati sekatur, raje delo zapustilo, ter se drugam izselilo. Na mestu njih so »birmovci« iz vseh vetrov prignali elemente, ki o delavski skupnosti niso imeli nobenega pojma, vrhu tega so delali za manjše plače, kakor so bile dosedaj v navadi. Ne blage razmere, ki so morale vsled tega nastati, je ravnateljstvo za svoj gori naveden nesramni čin uporabilo, ker je vedelo, da se v takih razmerah zmanjšani del zavednega delavstva ne more postaviti po robu. Ker pa elemente, ki jih je rudniška uprava s hudobnim namenom prvotno v delo sprejemala, sedaj vsled njihove nesposobnosti za delo zopet sama odpušča, je upati, da se bo polagoma zopet obrnilo na boljše.

Meseca oktobra prošlega leta je končno stopil v veljavo zakon o štirinajstdnevem plačevanju mezde v rudniških podjetjih, ki je prinesel rudarjem marsikatero olajšavo. Prinesel je rudarjem v prvi vrsti prosto jamsko razsvetljavo, katero so morali delavci poprej plačevati sami, prosto orodje tudi vsem v rudniških podjetjih vposlenim profesionistom, ki so morali prej ineti svoje orodje. Nadalje zakon tudi določa, da podjetniki pri razstrelilih in užigalih ne smejo iskati nobenega dobička, temveč da jih morajo rudarjem prepuščati za lastno nakupno ceno. Končno pomeni štirinajstdnevno izplačevanje mezde samo na sebi za rudarje znaten napredek. Samo kar se tiče do-

pusnih utrzkov od plače, je zakon precej pomajkljiv.

Pravi namreč, da imajo rudniške uprave pravico odtegovati za vse one reči, ki jih obsega službeni red. In kdor ve, da službene rede sestavljajo izključno pry skupine rudarskih zadrug, torej podjetniki in da druge skupine rudarskih zadrug nimajo pravice veta, bo razumel, da so prve skupine vrinile v službene rede vse one odtržke, ki so v interesu rudniškega podjetja samega. Največja rakrana na celj stvari je, da smejo rudniški podjetniki za živila ki jih rudarji v rudniških magacinih izključno kupujejo na knjižice, torej na up, nemoteno tudi nadalje od plač odtegovati. Kdor pozna to razmerje, ta ve, da rudniški podjetniki nimajo svojih magacinov za to, da bi morali nuditi delavcem z njimi kako ugodnost, ampak imajo jih le radi tega, ker prvič spravljajo rudarje v svojo popolno odvisnost in drugič, ker jim ti magacini nesejo ogromnih dobičkov. Stali smo na stališču, da je nakano podjetnikov treba na vsak način preprečiti. Toda ob priliki tozadevne intervencije pri ministrstvu za javna dela na Dunaju, smo iz merodajnih ust slišali, da bi bilo tako prizadevanje od naše strani brez uspeha, ker je bil zakon v tem smislu sklenjen. Obenem pa se nam je od strani sekcijskega šefa g. Homanna, kakor tudi od strani državnega poslanca sodruga Cingra povedalo, da si moramo stvari, ki se tičejo odtržkov od mezde urediti potom naše organizacije sami, tako kakor je to bilo slučaj v drugih krajih, posebno na severnem Češkem in na Moravskem, kjer so potom vzgoje delavstva in tudi s silo organizacije rudarjev dosegle, da pri številnih rudnikih magacinov sploh ni, in tam kjer so, podjetniki za kupljeno blago na up ne smejo trgati od plač in tudi ničesar ne odtegujejo.

Razumljivo bo pač vsakemu, kdor pozna naše organizacijske razmere, da bi vsak nadaljni korak v tej smeri bil za enkrat popolnoma brez kakega uspeha. Pri nekaterih sodrugih zlasti v Hrastniku je mirovanje v tem vprašanju zbudilo neko mržnjo, ki gotovo ne bi bila nastala, ko bi se bil vsaj eden izmed dotičnih sodrugov pri tajništvu informiral o stvari.

Gotovo pa je, da ne morejo spadati v delokrog tajništva in organizacije prazni ukrepi, ki bi imeli le navidezni pomen, in pa namen delavstvo varati. Prepričan sem, da če bodo posamezni zaupniki izvrševali drobna dela v organizaciji in pa kar se tiče agitacije, bo prišel tudi pri nas čas, ko bodemo suženjsko pego, ki jo obsezajo sedanji službeni redi, odstranili, kar bo v prvi vrsti v korist domačemu gospodarstvu naših rudarskih družin.

Omeniti je še treba, da se nekatere rudniške uprave tudi kar se tiče proste jamske raz-

LISTEK.

Prvi žarki.

Izvirna povest iz življenja ameriških Slovencev.

Fr. N.

(Dalje.)

Lenka je dobila lepo novo obleko in ko se je okrepčala, poravnala ji je gospa Muhič goste kostanjeve lase po modi, in jo nato odvedla v gostilno. In tisti večer je dobil Muhič polovico vožnje povrnjene. Harmonika je pela pozno v noč, dekleta pa so plesala. Samo Lenka je s široko odprtimi očmi žalostno gledala, pri srcu pa ji je postajalo vedno tesneje. Potem je pristopil sosedov in ji dolgo pripovedoval, tako dolgo, da je Lenka vsa bleda z lahkim krikom planila iz gostilne in zbežala v svojo sobo. Našli so jo v krčevitem joku, dolgi temni lasje so ležali razpršeni čez rami. Sede na postelji je z nekimi brezumnim pogledom strmela pred se, stisnjeni roki je tiščala na prsi, iz katerih so se izvijali obupni glasovi, ki so pričali o njeni divji bolesti.

V gostilni so zvedeli, da ji je slabo.

»Morsko bolezen še ima«, so rekli, in harmonika je zapela.

Tupatam je vdarilo na uho Lenki hripavo petje:

Dekle, kdo bo tebe troštal,

Ko te jaz zapustil bom ...

Drugi dan je vstala vturjena in žalostna do smrti.

Pusto je bilo na cesti, temne megle so se podile pod nebom, in na okno njene sobe so padale težke deževne kaplje; s ceste se je slišalo ropotanje voz in zvonjenje polične železnice nepetrgano, sedaj tišje močneje.

Lenka je pustila pripravljen zajtrk in odšla v gostilno. Začutila je hrepenenje po nekem, ki bi bil v njeni bližini, in jo varoval. Ko niso imele njene oči več v sebi, je obsedela in še vedno kot blazna zrla pred se in potem je začutila v prsih neko grozno praznoto, pred katero je vztrepetala. In potem je zahrepenela, da bi vsaj za trenotek pojenjala ta moreča bolest.

Muhiča sta jo prijazno sprejela. S sladkim glasom je ona pričela učiti Lenko njenih dolžnosti.

»Vidiš tako je pri nas, ako je dekle pridno in vbogljivo je za njo dobro. Tri so se od naše hiše možile in vse so imele denar. Jera se je nazadnj omožila z Ivanom, ki je iz našega kraja, je imela osem sto; in moj mož jo je bogato obdaril. On tudi ne gleda na en desetak, se reče, če je dekle za to; smo že imeli tudi leno, pa taka ni za nas. Drugače je pa tako kot je po drugih gostilnah; dekle gre v tovarno po dnevi, in zvečer po večerji pa v gostilno. Vsaki večer pridejo gosti in časih je treba tudi kaj po-

plesati, da se kratkočasijo.

Da bi dekle imelo fante, noče moj mož, ko pa čas pride za to, potem pa ja. Naša dekleta so do sedaj razen dveh vse ubogale in so se tudi omožile. Mi damo dekletu vse, kar poželi, jesti in pijačo, in stanovanje, perilo vse zastonj, samo da je zvečer v gostilni in da zjutraj osnaži tu notri, in pri perilu pomaga, enkrat na teden in ribati mora dvakrat na teden, enkrat gostilno in enkrat od zgoraj; takrat seve je treba malo dalje biti na nogah.

Zjutraj seve mora tudi poprej vstati, da posnaži do časa da gre na delo. Lenka je molče poslušala in pri srcu ji je postajalo tesno.

Par dni pozneje so se zaprla vrata velike tovarne za njo, postavili so jo pred velik silno ropotajoč stroj, njena tovarišica jo je tolažila. »O, ni tako hudo«, je rekla, »meni je tudi od kraja slabo prihajalo tu notri, in kar vse se mi je vrtelo pred očmi, pa sem se navadila.« »Ko bi vedela da je tako v Ameriki, ne bi šla nikdar sem; je vzkliknila Lenka. Z žalostnim pogledom skoz zakajeno okno, od koder se je videlo samo morje črnih poslopij na pol podrtih hiš, visoke gore premoga in nepregledne vrste lesa, med vsem tem pa široke prekope črne grozno smrdeče vode: »Tu se nikdar ne vidi zelenja, ne diha svežega zraka, kako žalostne, in kako ste vse blede.« »O, saj boš tudi ti, le počakaj,« je trdo odgovorila tovarišica.

Potem pa se je pričelo za Lenko ono eno-

svetljave ne ravnajo natančno po novem zakonu. V Lešah na primer rudniška uprava daje namestu popolnoma proste jamske razsvetljave gotov pavšal v denarju, ki pa ne zadoštuje. Da morajo v takih slučajih rudarji na razsvetljavo doplačevati, je naravnost prot zakonu. Zakon namreč o nobenih pavšalih sploh ne govori, temveč pravi, da je podjetnik dolžan dati razsvetljavo delavcem na razpolago brezplačno.

Da si rudniška uprava kaj takega dovoli, si ne moremo drugače raztolmačiti kakor na ta način, da ve, da organizacija ni dosti krepka in močna, zaupniki pa vsled tega nimajo zadostne zaslobe, da bi napram protizakonitostim energično nastopili. Zanašati se na rudniške oblastnije, nima pomena, ker te, da ne vidijo praktik rudniških magnatov, zatisnejo ne le eno, temveč najraje kar obe očesi.

Za rudarje v Velenjem se je v zadnjem času poslala vloga na okrajno glavarstvo v Slovenjem gradcu, v kateri se je zahtevalo, naj politična oblast zviša za velenjski premogovnik v kraju navadne dnevne mezde, in sicer tako, da bodo odgovarjale resničnim sedanjim zaslužkom, ki so se morali v zadnjih letih vsled stalno naraščajoče draginje kolikor toliko od strani podjetnika delavcem zvišati. Vsled povišanja v kraju navadnih dnevnih plač se morajo potem primerno zvišati tudi bolniške šihte. Da se zvišanje v kraju navadnih dnevnih mezd za rudarje, vposlene pri velenjskem rudniku pospeši, sem tudi osebno s sodrugom Zalesnikom, ki je načelnik skupine Unije rudarjev kakor tudi načelnik krajevnega delavskega odbora v Velenjem, skupno pri okr. glavarstvu v Slovenjem gradcu interveniral. Obvestilo se je o stvari tudi rudniški urad v Celju, kjer sem naknadno tudi še osebno prosil tczadevne pospešitve.

Kadar bo stvar izvedena za Velenje, bo isto treba napraviti tudi za rudarje, vposlene v premogovnikih v Zabukovci pri Grižah; tudi tam namreč dobivajo rudarji v slučaju bolezni tako malenkostne bolniške šihte, da je smešno. Rudarji teh premogovnikov se tudi pritožujejo, da ne dobivajo od strani rudniških uprav nobenega deputatnega premoga. Svetovati je torej tem tovarišem, da skušajo ustvariti si močno strokovno organizacijo, brez katere se take stvari ne dajo dosežati. Napačno bi bilo, ako bi vladalo med rudarji v Zabukovci mnenje, da bodo potem, kadar se bo to ali ono doseglo oziroma izvedlo, šele pristopili v organizacijo, organizacijo, in sicer močno, si morajo napraviti prej in ta bo šele vse potrebno izvedla.

Že celo vrsto let sem si je organizacija, njeni zaupniki ter tajništvo prizadevala, da bi se pri združenih bratovski skladnici v Trbovljah reformiral provizijski sistem tako, da bi člani te bratovske skladnice dobivali na stara leta, kadar za delo niso več zmožni ali pa kadar izmed njih kdo ponesreči, vsaj količkaj času primerno provizijo, ravnotako naj bi se delno povišala pokojnina vdovam ter prispevek za vzgojo rudarskih sirot. Naše stremljenje je, naj bi se obstoječe petletne razrede odpravilo, provizija oziroma pokojnina pa naj bi se preračunala tako, da bi bilo rudarju štetu vsako leto, naj gre v pokoj kadarkoli, to se pravi, pokojnino naj bi dobival za toliko let, kolikor let je v premogovniku delal. Vrh tega pa naj bi vsako leto pravica do pokojnine naraščala do najvišjega zneska 520 kron na leto. Željo po taki reformi so izrazili tudi sodrugi v Labinju. Stvar, ki je polagoma dozorevala, so

preprečile politične in gospodarske homatije, ki so nastale vsled vojne na Balkanu in vojne napetosti sploh. Vrednostni papirji so vsled vojne napetosti in splošne gospodarske krize, ki je razen v rudniški industriji, zavladao na celi črti, kar se tiče njihove vrednosti tako padli, da je na primer sama združena bratovska skladnica v Trbovljah pri tem splošnem polomu izgubila okrog 80.000 kron. Razmeroma ni bilo pri drugih bratovskih skladnicah nič boljše. Stvar je torej tale: če bi hoteli dolgotrajno delo glede reforme pokojnin sedaj do kraja dognati, tedaj bi se vsled kurznihih izgub morali prispejki za pokojninsko blagajno v Trbovljah in tudi povsod drugod, tako povišati, da bi vrednost pridobitve na pokojninah bila zelo dvomljiva. Potrebno bi bilo namreč prispevke zvišati že zaradi tega, da se izgube na kurzih zopet pokrijejo. Ne preostaja torej nič drugega, kakor to, kar je tudi nasvetoval zavarovalni tehnik g. Palisa na Dunaju, namreč delo v ti smeri začasno ustaviti in počakati toliko časa, da vrednostni papirji zadobe zopet svojo prejšnjo vrednost. Potem bo mogoče izvesti reformo pokojnin tudi brez povišanja prispevkov. (Dalje prihodnjich.)

Proslava prvega maja.

Letošnja proslava prvega majnika se je z malo izjemo obhajala v rudarskih krajih na jako slovesen način. Zavedno rudarsko delavstvo je praznik vsega delavstva obhajalo naj-dostojnejše.

V Trbovljah se je dopoldne na dvorišču »Delavskega doma« vršil jako dobro obiskan ljudski shod, na katerem je govorila sodružica Štebijeja iz Ljubljane. Po shodu se je vršil velik spreved, kateremu na čelu je korakala rudarska godba, krepko svirajoč vesele koračnice ter zastavonoša s ponosno rdečo zastavo. Popoldne pa se je zopet na dvorišču »Delavskega doma« vršila zelo dobro obiskana ljudska veselica, na kateri je sodeloval naš čvrsti trboveljski pevski zbor »Vzajemnosti« ter rudarska godba. Na oboje so trboveljski sodrugi lahko ponosni. Malo takih godb po deželi, kakor je rudarska godba v Trbovljah. Zjutraj je godba na vse zgodaj napravila tudi budnico.

V Zagorju ob Savi se je vršil dopoldne ob 9. uri velik javen ljudski shod, katerega se je poleg rudarjev udeležilo tudi ostalo delavstvo raznih zagorskih obratov. Govornik na shodu je bil sodrug Čobal. Ob 1. uri popoldne se je vršil spreved z rudniško godbo na čelu, v Aržiše, kjer se je v gostilni g. Bregarja vršila veselica. Ob 7. uri zvečer so se udeleženci zopet v sprevedu pomikali na Loke, kjer so se pred konsumnim društvom razšli. Cela prireditev, ki je uspela lepo, je nekega »priateljja delavcev« tako v oči zbudila, da ni mogel drugače, kakor svojo zlobno zavist iztresti v »Dnevnu«, ki je, kakor kaže, obrekljivo natolcevanje podedoval po »Slovenskem Narodu«. No, gospodje okoli »Dneva«, ki se vam po »nečem« cede sline, ojunačite se vendar in povejte enkrat prav odkritosrčno, kaj pravzaprav hočete imeti? Vsaj vendar vemo, da so vaše »dostojnosti« le pretveza, lupinja, za katero se pravzaprav skriva jedro vaših želja. Za enkrat ne rečemo nič drugega kakor to, da je podobno postopanje precej podobno zabavljanju in obrekovanju škurbaste babe. Da pa ravno »Učiteljska tiskarna« podobne nesramnosti proti našim vodilnim sodrugom pospešuje, nam ne gre v glavo.

S časoma je Lenka nekako okamenela; ni več plakala in kdor bi površno gledal njen lepi obrazek, bi mislil, da si je raz njeja sreča. Ko je prišla zvečer v gostilno, stegnile so se vse roke proti njej. Lenka, Lenčika, pojdi plesat, in ona je plesala in letala od gosta do gosta, njen srebrni smeh je donel povsod in napolnjeval vso hišo; prišli so žalostni otožni v gostilno in ko so jo videli so se radovali, ko so slišali nje veseli smeh, so se smejali sami. Smejati se je z njimi drugače žalostni godec, ki mu je postala v domovini ljubica nezvesta. Smejati se je Ivan, ki je vsak večer stal ob točilni mizi in z brezizraznim pogledom zrl nepremično na Lenko. Smejati se je in s hripavim glasom zapel:

Gledal bi vanjo noč in dan
Tvoje lepote ves pijan...

Lenka se je smejala in plesala, do zjutraj v sobote večere; in do polnoči ali do druge ure časih; vendar ni mogla zaspati, predno ni namočila postelje s svojimi solzami.

V tem življenju je minulo poletje v Muhičevi gostilni se je zopet počelo staro življenje; ples in petje, ki je mirovalo skoz vroče mesece po delavnikih.

Lenka je postala bleda v teh mesecih. Čez vroče poletne večere je največ prespala sedeč na stolu na dvorišču, ki je bilo obdano od napol podrthi lesenih barak. V hiši ni mogel nihče spati. Stare razpokane deske so bile kakor razbeljene, kdor se je v tej vročini vlegel v po-

V Hrastniku se je letos prvi majnik od strani rudarjev in tudi ostalega hrastniškega delavstva posebno slovesno obhajal. Dopoldne se je vršil spreved, pri katerem je svirala godba, z zastavo na čelu, proti kolodvoru, odkoder se je pozneje vrnil nazaj v Hrastnik. Popoldne ob 3. uri se je v gostilniških prostorih konsumnega društva vršil jako dobro obiskan ljudski shod, na katerem sta govorila sodružica Štebijeja iz Ljubljane in sodrug Vidmar iz Gradca. Po shodu se je v istih prostorih vršila ljudska veselica, na kateri je sodeloval in sicer v vsestransko zadovoljnost naš najmlajši rudarski pevski zbor, ki se kakor trboveljski, nahaja pod spretnim vodstvom sodruga Baloga.

Tudi v Velenjem so rudarji obhajali slavje prvega majnika. Dopoldne se je podalo precejšnje število rudarjev s svojo rudarsko godbo na čelu v Šoštanj, kjer se je vršil ob 3. uri popoldne v Pesjem pri Velenjem v gostilni gospe Marije Vrabič dobro obiskan rudarski shod. Na obeh shodih je govoril o pomenu prvega majnika za delavstvo sodr. Zore iz Ljubljane. Zborovališče sta označevala dva visoka mlaja, na katerih je veselo plapolala po ena rdeča zastava. Po shodu se je vršila ljudska veselica.

Črno. Na prvega majnika je na vse zgodaj svirala po Črni godba. Pozneje se je podalo mnogo sodrugov v Heleno, od koder se je potem z godbo na čelu pomikal velik spreved proti Črni. Ob poldvanjstih se je vršil v dvorani gostilne gosp. Kruca velik manifestacijski shod, kateremu je prvič v Črnem prisostvovat tudi vladni zastopnik okrajnega glavarstva iz Velikovca. Na shodu je govoril med živahnim odobravanjem urednik našega lista sodrug Tokan. Popoldne se je vršila v slavnostno ozaljšani dvorani ljudska veselica. Značilno je, da okrajno glavarstvo v Velikovcu ni hotelo vzeti na znanje, da bi se v sprevedu nesla tudi nova rdeča zastava, kar sodruga v Črnem ne bo oviralo tekom meseca julija prirediti veliko delavsko slavje, ob kateri priliki se bo tudi zastavo razvilo.

Leše. Tukaj so se morali rudarji ukloniti brutalnemu kapitalističnemu terorizmu, ki jim je onemogočil proslavo prva majnika. Marsikateri rudar je od jeze stiskal pesti. Ne moremo, da ne bi omenili, da je kakor za kazen dne 30. aprila, torej dan pred prvim majnikom, ki je veljala rudniški upravi, udarila strela v rudniško električno napeljavo, ki je rudniku povzročila veliko škodo, ker je v znatni meri po več dni ovirala v rudniku delo. Stvar izgleda kakor nekaka tolažba za krivico, ki jo je rudniška uprava prizadjala rudarjem.

V Idriji se je kakor običajno proslavil prvi majnik zelo slovesno. Številno se je razobesilo rdeče zastave, že na predvečer je priredila godba godbenega društva v mestu promenadni koncert, na kar se je ob 8. uri zvečer vršila dramatična predstava »Jakob Ruda«. Na prvega maja dopoldne se je vršil po mestu velik spreved z godbo in zastavami. Shod, na katerega so se v dvorani pri Črnem orlu zbrali velike množice, je po kratkem trajanju nervozni vladni zastopnik okrajnega glavarstva v Logatcu razpustil, kar je povzročilo med zborovalci veliko nejevoljo in razburjenje. Popoldne se je delavstvo v velikem sprevedu podalo v Podrotejo, kjer se je vršila ljudska veselica.

V Labinju se je vršil na prvega maja v dvorani mestne hiše ljudski shod na katerega so poleg velikega števila rudarjev prišli tudi

lično strašno življenje, ki spremeni človeka v par letih v brezčuten stroj.

Ono življenje, ki tišči delavcu v roke čašo z žganjem, in spodje v njem s časom vse boljše nagone in ga naredi za neobčutljivega, brez volje. Vstajala je ob peti uri zjutraj, kuhala zajtrk, snažila gostilno, in ob polusedmih odhajala v tovarno vedno po eni in isti poti, vedno enako žalostno, ni se ozirala na nebo, ki se je smejala na njo skoz oblake praha, niti na drevesa odeta s prvim spomladanskim cvetjem, ki so rasla ob potu, koder je hodila. Prišedši k stroju je mehanično vzela delo v roke, in potem se je pregibala in okrepala celih deset ur z eno isto kretnjo. Navadila se je dela tako, da so že roke same delale in se spretno zaogibale železne rame stroja, ki je v enakomernih vdarcih segala proti njej, kakor da hoče potegniti k sebi to lepo njeno mlado telo, in raztrgati njene kipeče prsi.

Njene misli pa so begale tja čez morskogladino v daljne ljubljene kraje in obstajale pod onimi senčnatimi lipami, kjer se je rodila nekdanj njena kratka sladka sreča. In potem so kapale solze na lepo svetleče usnje; in tovarišica je pritekla in jo tolažila: »Lenček moj, ne jokaj, tudi meni je hudo, ko te tako vidim. Saj se lahko rešiš tovarne, kmalu boš imela dovolj, da greš nazaj.« Govorila ji je dolgo, dokler se na njenem ovenelem obrazu niso prikazale solze, potem ste plakali skupno.

steljo, ni mogel spati, valjal se je kakor v pijanosti, in še le proti jutru je bilo mogoče oči zatisniti. Tako so večinoma prespali na dvorišču. Vročina jih je mučila povrh še z žejo, in pili so neprenehoma, potem so prepevali. In harmonika je zopet pela. Nihče izmed njih se ni spominjal na to, da je tam daleč od teh črnih poslopij sveži čisti zrak, da šume drevesa svoje tajno pesem, in ptički žvergole po njih. Nihče od njih ni se spomnil, da se med zelenjem sprehajajo zaljubljeni z radostjo v srcu in vživajoč ljubezen in krasoto narave. Tudi Lenki niso več uhajale misli tja v oni zeleni vrt pod košate lipe. Počasi je otopela, oči njene niso imele več solz, upanje, ki ga je bilo nekdanj tako polno njeno mlado srce, je v njej zamrlo, postala je topa brezčutna. In ko je pričel po ulici divjati jesenski vihar, se je samo še kakor v sanjah spominjala onega dne, ko sta se poslavljala z Ivanom, polna lepih nad. S časom postala je veselejša. Poslušala je smeje zaljubljenih fantov, ki so ji zatrjevali svojo ljubezen in beračili za njeno; prebirala je neštetilna mala pisemca, ki so ji došla od zaljubljenih fantov. A njeno srce je ostalo mrtvo. Pri plesu so jo objemali strastno in poljubljali njene lase, šepetali ji lepe besede, a ona ni slišala niti bolesti zaljubljenecv niti njihov lepih besed.

Enkrat pa je vstopil v gostilno fant že blizo možke dobe. Bil je velik, močan kakor Ivan. Lice je imel temno, in gosti črni lasje so mu se-

kmetje. Govornik na tem shodu je bil sodrug Kermolj iz Trsta.

Večinoma povsod, kjer se rudarsko delavstvo zaveda svoje vrednosti, in naloge, ki jim jo ta vrednost nalaga, se je mednarodni praznik prvi maj slovesno praznoval. Povsod so se vršili shodi, na katerih se je resno razpravljalo o potrebah in težnjah rudarjev, obenem pa so se večinoma tudi s svojimi družinami vred pozabavali ter okrepčali za novo delo, za nove boje. Oblasti so letos kazale neko nerazumljivo nervoznost, ali morda merodajne kroge peče vest?

Upajmo, da se bodo prihodnjič praznovanju prvega majnika pridružili tudi še rudarji v krajih kakor na primer v Kočevju, Št. Janžu, Žrečah, Divači itd., kajti tudi tem tovarišem ne bo družega preostajalo kakor prejalislej pridružiti se veliki mednarodni družini zavednega proletariata.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah „Rudarja“ in „Zarjo“!

Boj za javno lekarno v Trbovljah končan.

Po dolгих in pravcati križevih potih, ki jih je hodilo vprašanje javne lekarne za Trbovlje, je končno rešeno in lekarna zagotovljena. Ne moremo si kaj, da ne bi ob tej priliki omenjali gonjo, ki so jo proti tej za javno zdravstvo tako prepotrebni napravi gotovi krogi vprizarjali. Nasprotovala je rudniška uprava, nasprotoval je lekarnar Raušar v Celju, ki je dosedaj za brezpomembne hišne lekarnice v Trbovljah dobavljal zdravila. Našel se je lekarnar Brilli iz Litije, ki je tudi v veliki meri zakrivil zavlačevanje. Končno se je našlo tudi gotove kroge, ki so nazirali na celo zadevo iz nacionalnega stališča ter so tudi oni na svoj način pripomogli, da je boj za ustanovitev javne lekarne trajal tako dolgo.

Nasprotovanje rudniške uprave je izhajalo iz sebično gospodovalnih razlogov, ne morda iz bojazni, da bi povzročila javna lekarna večje izdatke bolniški blagajni bratovske skladnice, v katero bi morala v slučaju, ako bi bilo treba vsled večjih izdatkov povisati prispevke tudi ona prevzeti plačevanje gotovega dela zvišanih prispevkov, ne, ta razlog ni bil odločujoč.

Rudniška uprava je namreč dobro vedela, da prispevkov radi javne lekarne ne bo treba zvišati, pač pa je šlo rudniški upravi za nekaj drugega. Kakor znano je ravnateljstvo stalo na stališču, naj se uredi rudniška (obratna) lekarna; torej lekarna, ki bi bila last rudniške uprave, v kateri bi imela kakor je samoobsebi umljivo ona edino in glavno besedo. Nasprotno pa ne bo pri javni lekarni, ki bo last privatnika, imela popolnoma ničesar govoriti. In to, kakor se zdi, rudniško upravo boli, da bi ona, ki se čuti v Trbovljah drugače vsegamogočna, izgubila pri tako važni napravi kakor je javna lekarna ves odločujoči vpliv. Predno bi se to zgodilo, je bilo ravnateljstvo mnenja, naj raje ostane pri starem, to se pravi, stari nedostatki in šlendrijan naj se nadaljuje, če prav v drugi obliki, samo da bo imela rudniška uprava komando. Da bi pa uprava svoj namen dosegla, ni mogla seveda s pravo barvo na dan, ker bi jo bil pravi namen postavil v jako nelepo luč, zato je skušala delavstvu natveziti, da bo javna lekarna povzročila zvišanje prispevkov za bolniško blagajno, upajoč, da se bo s tem naprava javne lekarne preprečilo. Toda nakana se ni posrečila, poseb-

gali daleč na čelo. Stopil je k tovarišem, iz njegovih kretenj pa se je videla ošabnost. Šel je plesat z Lenko in ona se je z neko slastjo pustila voditi njegovi močni roki. Ni veliko govoril, a njej se je zdela, da jo vleče k sebi vsa njegova ponosna postava, njegove temne skoro mrzlo gledajoče oči.

In potem je prišel pogosto, in zmerom več plesal z Lenko. Ona pa se je vpraševala v svoji samotni sobici ali je ljubezen, kar jo vleče k njemu.

Vse bridkosti, ki so ji napolnjevale srce niso ji pustile jasno razmotrivati svojih občutkov. V otrpnjenosti, ki se jo je polotila v tem delu in trpljenja duševnega in telesnega polnem življenju ji ni bilo mogoče presoditi jasno svojih čutov. Vedela je le, da je izmučena do skrajnosti v tem strašnem pustem življenju, v katerem je bila primorana se smejati za denar, ali pravilno za ubožno hrano, ki je ostala drugim in za temno zaдуhlo sobico z umazano polomljeno posteljo polno mrčesa. Čutila je, da si želi spremembe, da omaguje v teh razmerah, da se ji noge šibe vedno bolj.

Predno se je vlegla spat, opazovala je svoje poprej cvetoče lice v zrcalu, in se je prestrašila. Tako je prišlo, da je prvič prišla v teh dolгих mesecih jasno misliti, in tudi pazljujeve poslušati na vroče besede možkih, ki so bile polne ljubezni.

(Konec prihodnjic.)

no, ker se je od naše strani dokazalo, da bo bolniška blagajna bratovske skladnice, ki bo glavni odjemalec, uživala od strani javne lekarne pri cenah znaten popust. Na drugi strani pa, da posamezne postavke v letnih računskih zaključkih bolniške blagajne kažejo, da je mogoče napraviti znatnih prihrankov. Prispevkov torej, dasi bodo dobivali bolniki dobra in sveža zdravila, povisati na noben način ne bo treba. Šlo je rudniški upravi torej edinole za njen prestiž, za nje gospodaželjnost.

Drugi nasprotnik javne lekarne v Trbovljah je bil lekarnar Raušer v Celju. Sicer bi se človek prav lahko vprašal, kaj vendar briga gospoda Raušerja v Celju naprava lekarne v Trbovljah? A vendar je bil on tisti, ki je skušal s številnimi ugovori (rekurzi) na vse mogoče inštanice javno lekarno v Trbovljah preprečiti. Bolniška blagajna bratovske skladnice v Trbovljah je namreč dosedaj kupovala do malega vsa zdravila pri tem lekarnarju, kar mu je neslo naravnost ogromne dobičke, kar bo, čim se ustanovi javna lekarna v Trbovljah seveda prenehalo. Ako smo povedali to, tedaj bo pač vsakdo lahko razumel, zakaj je Raušer proti nameravani lekarni tako rohnel. Imenitna misel g. Raušerja, da naj bi bilo javno zdravstvo tako velikega števila rudarjev in njihovih družin ter vsega ostalega prebivalstva velike trboveljske občine odvisna od njegovega profita, je na njegovo veliko žalost splavala po Savinji. Ostalo mu ni drugega kakor prav dolg nos. Ta nos je tem daljši, ker bo lekarno v Trbovljah imel gospod Peharc, ki je bil več let kot praktičen farmaceut pri g. Raušerju v kondiciji (službi). Poleg dobička je igrala pri g. Raušerju veliko ulogo tudi zavist in nevoščljivost.

Tretji nasprotnik javne lekarne v Trbovljah je bil lekarnar Brilli v Litiji. G. Brilli ima sicer že svojo lastno lekarno, ampak po njegovem mnenju mu premalo nese, kar pa se seveda z njegovim namenom hitro obogateti ne strinja. Dobro je čutil, da bo lekarna v Trbovljah imela precejšen promet, posebno je računal na bolniško blagajno bratovske skladnice, ki bi bila po njegovem mnenju pripraven objekt za vresničenje njegovih želja. Mož si je prizadeval na vse kriplje, da bi lekarno v Trbovljah dobil on, v to svrhu se je posluževal vseh mogočih sredstev, tudi takih, ki se jih ne more imenovati lojalne, posebno ako se upošteva, da je šlo za eksistenco njegovega stanovskega tovariša. Gospod Brilli je na primer sam napravil vlogo, ki jo je priložil polam za nabiranje podpisov prebivalcev v Trbovljah. V vlogi, ki je bila naslovljena na c. kr. namestništvo v Gradcu je samega sebe hvalil, kako je pri trboveljskem prebivalstvu izredno priljubljen, dasi ga v Trbovljah nihče razen morda nekaj redkih posameznikov, niti ne pozna. Prva taka vloga s polami vred je bila Brilliju s primerno opazko poslana nazaj v Litijo, kar ga pa ni prav nič zadrževalo, poslati v Trbovlje drugo vlogo s polami, z naročilom, da se jih merodajnim našim sodrugom, ki tako nehonetno postopanje nikakor niso mogli odobravati, ne sme pokazati, bal se je namreč, da ne bi zopet vse nazaj dobil.

Morda pa je tudi čutil, da njegovo postopanje ni korektno. Toda to še ni vse, gospod Brilli se je proti taktu pregrešil še v veliko večji meri. Stopil je namreč v stik z različnimi osebnostmi, ki igrajo večjo ali manjšo vlogo v javnem življenju. Posrečilo se mu je tudi res posameznike za svoj namen pridobiti, skupaj z njimi se je pričela proti g. Peharcu, ki se je potegoval za lekarno v Trbovljah, pravcata gonja polna intrig. Poleg tega, ko se je pri namestništvu v Gradcu in ministrstvu za notranje stvari na Dunaju Brilli večkrat tudi osebno potegoval za javno lekarno v Trbovljah, računajoč na protekcijo, se je posluževal tujega vpliva, tako na primer dr. Kukovca, deželnega poslanca v Celju, in drugih, ki so skušali g. Peharcu lekarno odjesti, pod pretvezo, češ da je Nemeč, kar pa niti resnica ni. Niti na misel nam ne prihaja in tudi nas ne vežejo nikaki oziri, da bi gospoda Peharca hvalili ali grajali, za to nimamo absolutno nobenega povoda. Ampak resnici na ljubo konštatiramo, da je gospod Peharc, ki je javno lekarno v Trbovljah že dobil, nepristranski in vsestranski koncilijant mož, ki se v nobene narodnostne prepire sploh ne vmešava. Da bi pa Trbovlje na svojem slovenskem značaju vsled gospoda Peharca, ki ni Nemeč, le količkaj trpele, je čisto navadna fraza.

Nastane vprašanje, zakaj smo se mi branili g. Brillija. Prvič ni pravično, da bi g. Brilli, ki ma že svojo lastno lekarno v Litiji, onemogočil postati samostojen drugemu, priletnemu ter sposobnemu stanovskemu tovarišu. Drugič so bila sredstva, ki se jih je posluževal g. Brilli, da izpodrine g. Peharca, skrajno nelojalna. Tretjič pa je bila naša dolžnost, zabraniti očitno namero g. Brillija, izrabljati v svoje egoistične namene bolniško blagajno bratovske skladnice. Značilno je, da bi bili narodnjaški krogi za slučaj, če Brilli ne dobi lekarne, ustanovitev iste najraje preprečili.

Sedaj je boj za javno lekarno v Trbovljah končan. Dobil jo je gospod Peharc, kateremu tudi postavno gre. **Zmagala je po dolгих težavah le pravica.**

Zapisnik

seje odbora rudarske zadruge druge skupine za Koroško, ki se je vršila dne 13. aprila 1913.

Navzoči:

Ivan Gotschier, predsednik druge skupine, kopač, Bleiberg; Ivan Mori, kopač, Možice; Štefan Vošank, kopač, Leše; Urban Groß, kopač, Št. Štefan; Lovrenc Neuwirth, kopač, Lölling; Andrej Komac, kopač, Raibl; Alojzij Wöllich, c. kr. rudniški komisar kot zastopnik rudniške oblasti in Henrik pl. Becker, tajnik zadruge kot zapisnikar.

Dnevni red:

1. Poročilo za poslovno leto 1912.
2. Računsko poročilo za leto 1912.
3. Proračun za leto 1913.
4. Volitev načelnika, njegovega namestnika ter enega člana predstojništva za funkcijsko dobo 1913—1916.

5. Morebitni predlogi in nasveti.
Načelnik otvori sejo, pozdravi zastopnika rudniške oblasti, tajnika kakor tudi vse ostale navzoče, na kar konštatira sklepčnost ter naznani dnevni red.

I. Poročilo o poslovanju v letu 1912, je bilo brez opazke vzeto na znanje.

II. Blagajniško poročilo se prečita ter podeli tozadevno odvezo.

III. Proračun za leto 1913, se z vsemi posameznimi točkami odobri v isti obliki kakor ga je predložilo zborovanje delegatov sprejelo.

IV. Preide se k volitvi načelnika in načelnikovega namestnika odbora rudarske zadruge druge skupine ter enega člana v predstojništvo.

Za načelnika je bil dosedanji načelnik Iv. Gotschier, kopač v Bleibergu, vnovič izvoljen. Za načelnikovega namestnika je bil izvoljen Ivan Mori, kopač v Možicah, za člana predstojništva pa Lovrenc Neuwirth. Vsi trije izvolitev sprejmejo, ter velja njihova izvolitev za gori navedeno funkcijsko dobo.

Končno se potrdi vsem predlogom in sklepom, ki jih je napravila konferenca druge skupine.

Ker je s tem dnevni red izčrpan, zaključi načelnik sejo.

Henrik pl. Becker, l. r. Ivan Gotschier, l. r.
tajnik kot zapisnikar. načelnik.

Proračun

druge skupine rudarske zadruge za Koroško za leto 1913.

Izdatki:

	K
Za podporni sklad pomoči potrebnih članov zadruge	600—
Pisarniške potrebščine načelniku in odškodnine članom odbora	100—
Za objavljanje zapisnikov strokovnemu listu „Glück auf“	40—
Za objavljanje zapisnikov strokovnemu listu „Rudar“	40—

Subvencije:

Nadaljevalni šoli v Raiblu	100—
Šolski kuhinji v Raiblu	100—
Šolskemu skladu v Kappenbergu	60—
Za šolske potrebščine šoli v Löllingu	60—
Šolski kuhinji v Huttenbergu	40—
Šolski kuhinji v sv. Ivanu pri Prehsenu	40—
Šolski kuhinji v Možicah-Črno	100—
Šolski kuhinji v Lešah	50—
Božični prispevek otrokom rudarjev v Bleibergu	60—
Božični prispevek otrokom rudarjev v Keruthu	60—
Šolski prispevek za otroke rudarjev v Sonnbergu	60—
Šolski prispevek za otroke rudarjev v Št. Štefanu	80—
Šolski prispevek za otroke rudarjev v Št. Leonhardu	50—
Šolski prispevek za otroke rudarjev v Raiblu	50—
Otroškemu vrtcu v Bleibergu	50—
Skupaj	1740—

Pokritje:

Gotovina od leta 1912	377 47
Članski prispevki po à 50 vin. za moškega delavca pri dvakratnem odteglaju po 25 vin. od plač (približno 3000 delavcev)	1500—
Skupaj	1877 47
Potemtakem ostane prebitka	137 47

Rudarska zadruga za Koroško.

Celovec, dne 13. aprila 1913.

Ivan Gotschier,
načelnik druge skupine.

Stavka rudarjev v Pruski Šleziji.

Začetek stavke rudarjev v Pruski Šleziji je bil od strani poljskega poklicnega društva prav za prav napovedan na 21. apr. t. l. Poljsko poklicno društvo pa je svojo namero spremenilo v toliko, da je dalo dne 18. aprila nenadno po vseh jamah razširiti letak, v katerem je pozvalo rudarje, naj stopijo v stavko že dne 19. aprila. V tem letaku je med drugim rečeno tudi tole:

»Prišel je čas, ki ga morajo rudarji vporabiti, da se iztrgajo iz kapitalističnih klešč... Ako si s pomočjo stavke ne izvojujemo boljše razmere, tedaj nam bodo podjetniki v bodoče izplačevali plačo namestu v denarju z bikovkami... S podjetniki, katerim moramo energično pogledati v oči, je treba za dolgoletne krivice, ki so nam jih prizadevali, temeljito obračunati. Delo, ki naj se skupno zapusti, se ne prične toliko časa, dokler podjetniki naše zahteve ne izpolnijo. Podjetniki so celo sklenili, da delavskim zahtevam ugođe, toda prepričati se hočejo, če bodo tudi res vsi rudarji v stavko stopili... Boju rudarjev želimo srečo.«

Takoj drugi dan je na mah 20.000 rudarjev začelo stavkati. Podjetniki so najpopreje začeli žugati, tako je na primer uprava jame »Eminenc« izdala razglas, v katerem je rečeno, da se bo vsakemu rudarju, ki se pridruži stavki, odvzelo »gosposko« stanovanje, ravno tako, da se bodo odvzela polja ki jih imajo dotični rudarji v najemu, katera se bodo oddala že tekom enega tedna v najem drugim najemnikom, konečno pravi razglas, da se bo ustavila tudi prosta kurjava. Pod imenom »gosposka« stanovanja so označena ona delavska stanovanja v hišah, ki jih je rudniška uprava zgradila. Lastnik jame »Eminenc« je episkopat v Breslavi, ki vsak dan tudi njemu podrejenim cerkvam propoveduje: »Žegnajte one, ki vas kolnejo, delajte dobre te onim, ki vas sovražijo.« Rudarje pa, ki se upajo podstopiti kaj za dosego večjega koščka kruha, se ima po mnenju tega episkopata z ženami in otroci vred iz »gosposkih« stanovanj spoditi, vzeti se jim ima kurjava n še z več takim šikanami obdarovati. Takim kristjanom pač velja izrek, ki pravi: »Sodite jih le po njihovih besedah, in ne glejte kaj delajo.« — Tudi na drugih jamah razglašajo podobne pretnje. Mnenje gospode pač je: suženj naj se ne brani. Zgornje šlezijski premogovniki so jako dobičkanosni, njihovi posestniki bogati milijonarji, ki večnoma spadajo k imenitnemu plemstvu, so tekom leta 1912 svoje bogastvo z ogromnimi dobički izredno povečali.

Po poročilih društva posestnikov rudnikov in plavžev za Zgornjo Šlezijo, je vrednost izkopenega premoga, ki je v letu 1911 znašala 305.912.035 mark tekom leta 1912 poskočila na 393.015.934 mark. Posebno je promerna delavnost, ki odpada na posameznega delavca znatno narasla, znašala je, to se pravi v promeru (eden k drugemu) je vsak posamezen rudar leta 1911 izkopal 310,9 ton (ena tona 1000 kilogramov) v vrednosti 2596 mark, leta 1912 pa je znašala množina izkopenega premoga v promeru na posameznega delavca 344,4 ton v vrednosti 2920 mark. Potemtakem pri posameznem delavcu povečana vrednost znaša 324 mark, toda plača v istem razmerju je poskočila le za 80 mark.

Leta 1912 so torej ti premogovni magnatje pri vsakem posameznem delavcu profitirali kar za 244 mark več kakor lani.

Letna plača za nad 16 let starega jamskega delavca je v poročilu navedena s 1288 markami, imamo pa dovolj povoda dvomiti o resničnosti tega podatka, ker se nam dozdeva, da so gospodje to številko navedli nekoliko previsoko, vemo namreč, da se nahajajo v Zgornji Šleziji premogovniki, kjer znaša promerna plača za kopača 3 marke 21 pfen., pri 300 delavskih torel le 963 mark na leto. Vrhu tega so plače, ki jih dobivajo ostali v jamah vposleni delavci, še manjše. Odrasli delavci na dnevno, za katere velja 12urni ših, dobivajo v nekaterih premogovnikih v promeru celo le 2,80 do 3 marke na dan. Za mladostne delavce velja v celi vrsti premogovnikov promerna dnevna plača 0,84 do 1 marke, za delavke 1,14 do 1 marke 20 fenigov.

Ob takih plačah v sedanji draginji ne more živeti noben človek. Tudi z »dobrodelnimi« ustanovami, ki jih poročilo pohvalno omenja, se ne more bede, ki med rudarji razsaja, odstraniti. Da se naj delavcem plača, s katero bodo mogli izhajati, potem bo tudi zagotovljen mir.

Dopisi.

Zabukovce pri Grižah. V nedeljo dne 11. maja 1913 se vrši ob 3. popoldne v gostilni g. Zupanca v Grižah rudarski shod, na katerem bo poročal sodrug Siter iz Trbovelj. Tovariši rudarji, udeležite se shoda vsi do zadnjega!

Trbovlje. Že neštetokrat smo na naših shodih in tudi v naših listih trdili, da so slovenski klerikalci s Trboveljsko premogokopno družbo v tesni zvezi, da slovenski klerikalci, kar se tiče rudarskega vprašanja, delajo le to, kar je tej družbi po volji, za kar Trboveljska premogokopna družba tem klerikalcem ob vsaki priliki posebno pri volitvah gre na roko. Gotovo je že marsikateri rudar mislil, da delamo klerikalcem krivico in da govorimo in pišemo le iz mržnje do klerikalcev. Da pa ni bilo nikoli tako, in da smo govorili in pisali vedno le resnico, ako smo trdili, da izvršujejo klerikalci Trboveljski premogokopni družbi hlapčevske službe, in da jih smatra Trboveljska premogokopna družba napram delavcem za svoj eksekutivni organ, dokazuje sledeča notica, ki jo je v svoji neprevidnosti objavila mariborska »Straža« z dne 18. aprila 1913. Da bodo naši bralci popolnoma razumeli objavljamo dotično notico v celoti, glasi se: »**Premogokopna družba.** Trboveljska premogokopna družba namerava letošnje leto pri separaciji ob južni železnici zgraditi veljko moderno elektrarno, ker je sedanja, ki je sicer tudi velika, vendar še premajhna za sedanji obrat. Tudi bo zgradila tri velika kopališča za delavce, ki bodo gotovo velikega pomena za zdravje rudarjev. Vidi se, da družba rade volje ustreže delavstvu, a v kljub temu se rudarji vedno selijo na Prusko, čeprav je v domačem kraju dovolj kruha. V zadnjem času se je dalo pogovoriti precejšnje število delavcev od raznih podjetnikov. A mnogi teh delavcev pa, ki so šli na limanice raznim agentom in so sedaj na Pruskem, bi radi zapustili nemško državo, pa ne morejo, ker nimajo potrebnih sredstev za vožnjo. V naših slovenskih deželah imamo dovolj dela in kruha, zakaj naj žrtvujejo potem naši delavci tujemu nemškemu kapitalizmu svoje moči in življenje?!« Kdor je to notico pazno prečital, ta je tudi razumel, da je vse, kar pove, želja Trboveljske premogokopne družbe.

Milo se mora človeku storiti, ko vidi, da stranka, ki o sebi trdi, da tudi ona zastopa delavske koristi, na tako očiten način napeljava vodo na mlin najbrezobzirnejših delavskih izkoriščevalcev. Ostudna je trditev, da Trboveljska premogokopna družba »radevolje« delavstvu ustreže, in tako infamna laž, kakršno je zmožen izustiti le klerikalec, ki za svoje judežvo delo skrivaj dobiva od židovskih oderuhov mastne bakšise. Že štirinajst let se delavstvo peha za napravo kopališč, že štirinajst let zdravniki zahtevajo kopališča za rudarje v Trbovljah, in sedaj pride klerikalni hinavec ter pravi, da Trboveljska premogokopna družba delavstvu »radevolje ustreže.« ne da bi omenil, da je le vsled legarja, ki ga je ta družba s svojo splošno malomarnostjo zakrivila, sedaj na pritisk oblasti in javnega mnenja prisiljena, kopališča končno vendar le enkrat napravila. Ali predno se je to zgodilo je moralo kakih 30 rudarjev vsled kuge pustiti svoje življenje.

Tega vsega klerikalni halpec domačih(?) kapitalističnih izkoriščevalcev ne vidi. Sicer pa v kolikor to na pol židovsko družbo poznamo, katero klerikalni človekoljub tako toplo zagovarja, smo prepričani, da bo po toliki nesreči napravo kopališč tudi še nadalje skušalo kolikor mogoče zavlačevati. Klerikalnemu pomagaču je žal, da rudarji delo pri Trboveljski premogokopni družbi zapuščajo ter da se izseljujejo v Nemčijo. Tudi mi ne vidimo radi, da se dado naši tovariši od agentov z živim mesom zapeljavati v negotovost. Vendar pa smo mnenja, da tisti, ki si more pomagati, naj si le pomaga. Tudi mi vemo, da je doma kruha dosti, ali klerikalni zvitorepec, bi moral tudi povedati, da je za nakup kruha v prvi vrsti potreben zaslužek, in ako naj bo dosti kruha, tedaj pa mora biti zaslužek dober. Da plačuje Trboveljska premogokopna družba tako naravnost sramotno nizke plače, da vlada v družinah rudarjev v Trbovljah največja beda, tega zagovornik oderuškega kapitalizma, klerikalni sin hudičev ne pove.

Najlepše na stvari pa je hinavski vzklik »zakaj naj žrtvujejo potem naši delavci tujemu nemškemu kapitalizmu svoje moči in življenje.« Prav ponižno bi se dovolili vprašanje, od kdaj je kapitalizem, ki tiči v Trboveljski premogokopni družbi, in ki sestoji iz samih kapitalistov nemške narodnosti, ogrskih čifutov in celo Francozov, postal domač? Ali morda akcionarji Trboveljske premogokopne družbe zapravljajo čisti dobiček, ki ga v Trbovljah iz slovenskih rudarjev izjemajo, na slovenskih tleh? Klerikalci naj imenujejo le enega Slovenca, ki bi bil delničar (akcionar) te tako hvalisane družbe!

Ali je morda to znamenje »domačega« kapitala v Trbovljah, da se vrši poslovanje izključno le v nemškem jeziku, in da zavzemajo vsa boljše plačana mesta pri upravi uradniki nemške narodnosti, ki pod patronanco tega po mnenju klerikalcev »domačega« kapitalizma

širijo germanizem naravnost na šovinističen način?

Tuji kapitalizem tukaj, tuji kapitalizem tam, naši rudarji v tem oziru nimajo nobene izbire. In če bi vzeli stvar s stališča naših slovenskih klerikalcev, ki jim je po njihovem zatrdilu narodnost tako sveta(?), da je skoraj lažje delati tujemu kapitalizmu v tujini, kjer živi človek v zavesti, da je tujec, kakor pa robotati in podložen biti za beraško plačo tujemu kapitalizmu na domačih tleh.

Klerikalcem smo za odkritost, s katero so končno javno in brez ovinkov priznali, da se v resnici nahajajo proti delavstvu v službah tujega kapitalizma, od srca hvaležni. Sedaj vsaj razumemo, zakaj je šla Trboveljska premogokopna družba pri državnozborskih volitvah klerikalnemu kandidatu dr. Benkoviču na roko, in zakaj je poslanec dr. Benkovič pri razpravah o rudrskih zadevah s tako vneto zagovarjal proti koristim rudarjev rudniški kapital. No, rudniški kapital take hlapce dobro plačuje, tudi rudarji bodo grehe teh ljudskih zapeljivcev gotovo poplačali s tem, da se bodo od hinavskih klerikalcev, ki za judežve groše domače delavce tujim kapitalistom prodajajo, popolnoma odvrnili ter v polnem obsegu priklopili pošteni delavski socialno demokratični stranki.

Razne vesti.

Nove zaloge premoga. Pretečeno zimo so okoli Ribnice na Pohorju iskali premog, kjer so ga tudi na več krajih našli in sicer v velikih množinah. Na Pohorju se bo torej v doglednem času odprla nova industrija naše stroke, ki bo prinesla v kraj novo življenje. Obenem bo tudi nastalo novo delo za našo strokovno organizacijo, Unijo rudarjev avstrijskih.

3

zlati nauki

za zdravje želodca!

Kdor s „FLORIAN-om se kreпча,
Zmeraj dober tek ima!

Ce želodec godrnja,
Pij „FLORIAN-a“, pa neha!

Ni otožen, ni bolan,
Ta, ki vživa

Postavno varovano.

Antonin Mertlik v Úpice (Češko)

razpošilja po povzetju vsake vrste platno, volneno blago za razne hišne potrebe po želji 30 do 40 metrov komad za 15 do 20 kron. Zahtevajte vzorce in cenik.

I. Jax & sin

Ljubljana
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

